

Осипенко А. І.,
здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

ПОНЯТТЯ ТА ЗМІСТ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ ПРОТИДІЇ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ НАРКОТИЧНИХ ЗАСОБІВ ТА ПСИХОТРОПНИХ РЕЧОВИН

Анотація. У статті проаналізовано думку наукового співтовариства і визначено поняття державної політики у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин. Також визначено основні завдання державної політики у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин.

Ключові слова: державна політика, риси та завдання державної політики у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин.

Постановка проблеми. Згідно зі ст. 49 Конституції України, кожна людина має право на охорону здоров'я [1], а сьогодні досить нагальною залишається проблема незаконного обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, що свою чергу загрожує не лише здоров'ю, а й нормальному співіснуванню усіх членів суспільства. У даному випадку особливої уваги потребує така сфера державної політики як протидія незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, що в свою чергу актуалізує доцільність проведеного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливу увагу вивченню усіх аспектів державної політики приділено у працях таких науковців як Т. Алексеевої, Т. Бауліна, І. Гайвоновича, М. Долішного, А. Соловйова, В. Тертички, П.А. Циганкова, О.Ф. Шаброва, О. Юлдашева та ін.

Метою цієї статті є проведення аналізу і окреслення основних засад державної політики у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин.

Виклад основного матеріалу дослідження. Загалом виникнення і розвиток поняття політики пов'язується з однойменним трактатом Аристотеля «Держава» [2].

У розумінні О. Шпенглера політика у вищому сенсі є життя, а життя є політика. У свою чергу В.І. Ленін розумів під політикою участь у справах держави, напрямки держави, визначення форм, завдань, змісту діяльності держави [3, с. 59]. У даному випадку у першому визначенні простежується розуміння політики як життя, тобто неможливість існування політики без проникнення нею усіх сфер життя. Друге визначення нерозривно пов'язує трактування політики у взаємозв'язку з державою, політика розглядається як спосіб реалізації завдань і змісту діяльності держави.

Якщо звернутися до політологічного словника, то поняття політики тлумачиться наступним чином: (від

грец. *politika* – державні і суспільні справи) організаційна, регулятивна і контрольна сфера суспільства, в межах якої здійснюється соціальна діяльність, спрямована головним чином на досягнення, утримання й реалізацію влади індивідами й соціальними групами задля здійснення власних запитів і потреб» [4, с. 258]. З огляду на зазначене, простежується виокремлення політики як сфери суспільства, де діяльність спрямована на реалізацію власних інтересів.

Крім того, М. Долішний зазначає, що політика – це стратегічна лінія поведінки держави в тих чи інших сферах суспільного життя [5, с. 16]. О. Валевський поняття політики у вузькому розумінні тлумачить як дії щодо створення умов, які сприяють оптимальній реалізації інтересів суб'єктів політичної дії – особистості, об'єднань громадян (соціальних, професійних, етнічних тощо), держави [6, с. 8]. Політика – це діяльність щодо керівництва та управління суспільством на основі публічної влади [7, с. 132].

З огляду на наведені думки стосовно розуміння політики, слід відмітити, що політика розглядається як сфера діяльності держави, а також як діяльність відповідних суб'єктів, спрямована на задоволення власних інтересів.

Що стосується терміну «державна політика», то також не простежується однозначного тлумачення даної дефініції. Наприклад, Р. Роуз розуміє під поняттям державної політики тривалу серію більш або менш відповідальних дій та їх узгодження з метою прийняття конкретного рішення [8, с. 4-5]. Уся увага у зазначеному визначенні спрямована словосполучення «прийняття конкретного рішення», тобто Р. Роуз підкреслює мету реалізації державної політики.

В. Ребало і В. Тертичка зазначають, що державна політика – це відносно стабільна, організована й цілеспрямована діяльності/бездіяльності державних інституцій, здійснювана ними безпосередньо чи опосередковано щодо певної проблеми або сукупності проблем, яка впливає на життя суспільства [9, с. 6]. У свою чергу В. Тертичка основною ознакою державної політики вважає усвідомлене регулювання суспільних справ і колективних ресурсів за допомогою офіційних державних інститутів. Як багатовекторна система вона відтворює динамічну єдність і взаємодію основних сфер суспільного життя. Тому під час формування державної політики вкрай важливо враховувати вплив на її зміст соціально-економічних та політичних чинників [10, с. 33]. У даному випадку можна простежити суб'єктів – відповідних інституцій, які спрямовують свою діяльність саме на забезпечення сталого розвитку життя суспіль-

ства, на вирішень питань, які перешкоджають такому розвитку.

Досить вдало В. Тертичка наводить характерні риси державної політики:

- державна політика є цілеспрямованою дією/бездіяльністю, а не випадковою, безсистемною поведінкою учасників процесу політики, яка розробляється для досягнення поставленої мети (хоча не завжди досягає задекларованого);

- політика охоплює не окремі абстрактні рішення, а цілеспрямовані напрями чи моделі дії / бездіяльності урядовців і включає в себе як розроблення політики, так і її впровадження;

- політику впроваджують у життя не тільки владні структури, а досить часто й приватні організації чи окремі особи;

- державна політика є відповіддю на суспільні вимоги чи вимоги дії / бездіяльності учасників процесу політики – законодавців, бюрократів, громадян, з урахуванням їхніх групових інтересів;

- політика – це дієвість / пасивність державницьких інституцій, а не їхні плани (голослівна декларація), саме ця політика аналізується й оцінюється;

- державна політика може бути позитивною, коли певні проблеми вирішуються, й негативною, за умови дії / бездіяльності, недосагнення поставленої мети чи досягнення протилежного;

- державна політика базується на законі, тобто вона має бути легітимною;

- державна політика ґрунтується на монополії держави на законний примус чи насильство, тобто державні органи використовують певну шкалу інструментів для досягнення цілей політики;

- варто відрізнити просто рішення й політику: щоденні урядові рішення, продиктовані як політикою, так і обставинами, зводяться до проведення певної лінії політики, але водночас вони не є політикою [11, с. 54, 55].

Більш широко тлумачить поняття державної політики Бауліна Т. В. як діяльність соціальних суб'єктів і створених ними інститутів влади, яка виникла на перетині загальнодержавної політики й економічної стратегії з метою формування і використання інтелектуального потенціалу суспільства, фундаментальних і прикладних знань, конструкторських розробок та інформації, а також машинних засобів їх перетворення для досягнення національних економічних інтересів [12, с. 33].

В. Романов, О. Рудік, Т. Брус зазначають, що державна політика – це відносно стабільна, організована та цілеспрямована діяльність уряду щодо певної проблеми, яка здійснюється ним безпосередньо чи опосередковано і впливає на життя суспільства [13, с. 14]. Л. Пала висловлює думку, що державна політика – це набір цінностей, цілей та знарядь, пов'язаних із визначенням суспільних проблем, що вимагають уваги [14, с. 176.]. О. Валевський зазначає, що державна політика – це дії органів державної влади з вирішення проблем, які найоптимальніше сприяють реалізації інтересів суспільства [6, с. 9]. Зазначені визначення акцентують увагу на тому, що державна політика спрямована саме на вирішення конкретної проблеми задля суспільства.

Враховуючи вищезазначені твердження стосовно розуміння поняття державної політики, вважаємо, що під державною політикою слід розуміти – засновану на чинних нормативно-правових актах, узгоджену за цілями діяльність носіїв державної влади, яка спрямована на реалізацію функцій держави у всіх сферах суспільного розвитку з метою забезпечення інтересів суспільства.

З огляду на зазначене, державна політика у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин – це заснована на чинних нормативно-правових актах, узгоджена за цілями діяльність органів державної влади спрямована на протидію незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин з метою охорони інтересів громадян, суспільства і держави в цілому.

Тобто, слід навести основні завдання державної політики у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин:

- охорона інтересів громадян, суспільства і держави в цілому;

- налагодження контролю за виробництвом, розповсюдженням та споживанням наркотичних засобів та психотропних речовин;

- створення такої системи органів державної влади яка б забезпечувала належну реалізацію політики у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин;

- підтримка належного рівня кадрового забезпечення таких органів шляхом забезпечення навчання, своєчасного підвищення кваліфікації та встановлення жорстких правил відбору;

- забезпечення організаційного та матеріально-технічного забезпечення органів державної влади, які реалізують державну політику у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин;

- розробка нормативно-правових актів у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, що відповідають основним вимогам не лише держави, а й суспільства і звичайного пересічного громадянина;

- оновлення і забезпечення втілення в життя заходів протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин;

- пропаганда здорового способу життя серед населення, а в першу чергу серед молоді;

- забезпечення точного і неухильного виконання громадянами та державними органами усіх без винятку приписів законодавчих актів;

- контроль за діяльністю органів державної влади, які здійснюють свою діяльність у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин;

- удосконалення форм співробітництва органів державної влади у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин як між собою так і з іншими органами державної влади;

- підтримка належного рівня міжнародного співробітництва у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин.

Звичайно, особливе значення при реалізації дер-

жавної політики у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин відіграють нормативно-правові акти, серед яких слід назвати наступні: Концепція реалізації державної політики у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів на 2011-2015 роки; План заходів щодо виконання цієї Концепції; Концепція створення системи моніторингу ситуації у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів; Закони України «Про заходи протидії незаконному обігу наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та зловживанню ними» від 15.02.1995 р., «Про наркотичні засоби, психотропні речовини і прекурсорів» від 15.02.1995 р.; постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів» від 06.05.2000 р., «Про затвердження Порядку провадження діяльності, пов'язаної з обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, та контролю за їх обігом» від 03.06.2009 р.; накази Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження таблиць невеликих, великих та особливо великих розмірів наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів, які знаходяться у незаконному обігу від 01.08.2000 р., «Про затвердження Порядку обігу наркотичних засобів, психотропних речовин та прекурсорів у закладах охорони здоров'я України» від 21.01.2010 р. Крім того слід назвати наступні міжнародні акти: Женевська Конвенція «Про заборону незаконної торгівлі наркотичними засобами» 1935 р., «Єдина конвенція про наркотичні засоби» 1961 р., «Конвенція про психотропні речовини» 1971 р., «Конвенція ООН про боротьбу проти незаконного обігу наркотичних засобів і психотропних речовин» 1988 р.

Висновки. Таким чином, враховуючи думку наукового співтовариства, державну політику у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин слід розуміти як засновану на чинних нормативно-правових актах, узгоджену за цілями діяльності органів державної влади, спрямовану на протидію незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин з метою охорони інтересів громадян, суспільства і держави в цілому.

У даному випадку, щоб забезпечити належну охорону інтересів громадян, суспільства і держави, необхідне втілення в життя усіх механізмів державної політики у зазначеній сфері, серед яких особливе місце відведене створенню такої системи органів у сфері протидії незаконному обігу наркотичних засобів та психотропних речовин, яка б відповідала існуючим європейським стандартам. Крім того, вагоме значення має організаційне та матеріально-технічне забезпечення таких органів, щоб уникнути зародження таких негативних явищ як корупція, порушення норм законів, нехтування посадовими обов'язками тощо.

Література:

1. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
2. Аристотель. Государство // Сочинения / Аристотель. – М. : Мысль, 1983. – Т. 4. – С. 439–565.
3. Общая и прикладная политология : учебное пособие / Под общей редакцией В.И. Жукова, Б.И. Краснова. – М. : МГСУ; Изд-во «Союз», 1997. – 992 с.
4. Политологічний енциклопедичний словник : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.]. – К. : Генеза, 1997. – 400 с.
5. Долішній М. І. Регіональна політика на рубежі ХХ-ХХІ століть: нові пріоритети : [монографія] / М. І. Долішній. – К. : Наук. думка, 2006. – 512 с.
6. Валевський О. Л. Державна політика в Україні: методологія аналізу, стратегія, механізми впровадження : монографія / О. Л. Валевський. – К. : НІСД, 2001. – 242 с.
7. Шляхтун П.П. Політологія: історія та теорія : підручник / П.П. Шляхтун. – К. : Центр учбової літератури, 2010. – 472 с.
8. Державна політика: аналіз та механізм її впровадження в Україні : [навч. посіб.] / [кол. авт.]; за заг. ред. В. А. Ребкала, В. В. Тертички. – К. : Вид-во УАДУ, 2000. – 232 с.
9. Державна політика: аналіз та впровадження в Україні : [конспект лекцій до навчального модуля] / [укл. В. А. Ребкала, В. В. Тертичка]. – К. : Вид-во УАДУ, 2002. – 80 с.
10. Тертичка В. В. Державна політика: аналіз та здійснення в Україні / В. В. Тертичка. – К. : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 750 с.
11. Тертичка В. В. Державна політика: аналіз і впровадження в Україні : дис. ... д-ра наук з держ. упр. / Тертичка Валерій Володимирович ; Нац. акад. держ. упр. при Президентові України. – К., 2004. – 457 с.
12. Бауліна Т.В. Природа державної політики формування інтелектуального капіталу: погляд крізь призму структурно-інформаційного підходу / Т. В. Бауліна // Проблеми науки. - 2009. - № 2. - С. 2-7.
13. Романов В. Вступ до аналізу державної політики : навч. посіб. / В. Романов, О. Рудік, Т. Брус. – К. : Основи, 2000. – 243 с.
14. Пал Л. А. Аналіз державної політики / Л. А. Пал ; пер. з англ. І. Дзюби. – К. : Основи, 1999. – 422 с.

Осипенко А. И. Понятие и содержание государственной политики в сфере противодействия незаконному обращению наркотических средств и психотропных веществ

Аннотация. В статье проанализировано мнение научного сообщества и определено понятие государственной политики в сфере противодействия незаконному обращению наркотических средств и психотропных веществ. Также определены основные задания государственной политики в сфере противодействия незаконному обращению наркотических средств и психотропных веществ.

Ключевые слова: государственная политика, признаки та задания государственной политики в сфере противодействия незаконному обращению наркотических средств и психотропных веществ.

Osipenko A. State policy in the area of counteraction illegal circulation of narcotic drugs and psychotropic substances

Summary. The article analyzes opinion of the scientific community and defined the notion of state policy in counteracting illegal circulation of narcotic drugs and psychotropic substances. Also defines the main tasks of the state policy in counteracting illegal circulation of narcotic drugs and psychotropic substances.

Key words: state policy, tasks of the state policy in counteracting illegal circulation of narcotic drugs and psychotropic substances.